

Arbeidsprogram 2024

Politikk, særlige prosjekter, organisatoriske mål og tiltak for Tax Justice Norge.

Politisk introduksjon

I 2023 ble tillit til norske politikere satt på prøve, etter en rekke skandaler der manglende åpenhet sto sentralt. Samtidig har dyrtid og ettervirkninger fra pandemien ført til at mange nordmenn lever trangere enn før.

Dette skjer parallelt med at global ulikhet har steget til rekordhøyder. Vi er vitne til en enorm konsentrasjon av formue og makt hos noen få velstående individer og multinasjonale selskaper, samtidig som fattigdom har fortsatt å øke på verdensbasis.

Skatteparadis, skatteunndragelse og aggressiv skatteplanlegging forsterker økonomisk ulikhet, svekker inntektene til fellesskapet, og undergraver legitimiteten og tilliten til skattesystemet. Utviklingsland taper nå en langt større andel av sine statsbudsjetter til skatteparadis og internasjonal skatteunndragelse. Det haster å få på plass internasjonale, rettfærdige løsninger som styrker utviklingslands evne til å skattlegge verdiskapning og formuer.

Land som Norge opplever også konsekvensene av finansielt hemmelighold og misbruk. Små og mellomstore bedrifter taper i møte med multinasjonale konsern som kan flytte sine skatteforpliktelser, med negative konsekvenser for verdiskapning lokalt. Opplevelser av ulikhet og urettferdighet i skattesystemet truer skattemoralen, og kan på sikt virke negativt på tilliten og demokratiet i Norge.

Politiske tiltak som fremmer åpenhet og skatterettferd har kommet langt i Norge, men mangler fortsatt mye. Åpenhet blir i økende grad knyttet til sikkerhetspolitiske utfordringer – både for å motvirke økonomisk kriminalitet og for å overholde sanksjoner. Samtidig ønsker stadig flere investorer bedre informasjon om bedrifters aktivitet og eierskap for å kunne ta bedre beslutninger. På globalt nivå er det stadig mer anerkjent at skattesystemet må bevege seg mot en enhetlig tilnærming til selskaper, som speiler selskapenes egne strategier for å maksimere avkastning.

Også på internasjonalt nivå er det nå bevegelse mot positive reformer av rammeverket for skattesamarbeid. For første gang finner forhandlinger om internasjonale skatteregler sted i FN, og 2024 blir et avgjørende år i arbeidet med å etablere et nytt regime for inkluderende og effektivt samarbeid.

Tax Justice Norge arbeider for å motvirke konsekvensene av skatteparadis, skadelig skattekonkurranse og flernasjonale selskaper og velstående elites misbruk av skattesystemer. Som medlem av Tax Justice Europe er vi en del av Global Alliance for Tax Justice, en bred internasjonal bevegelse som arbeider for større åpenhet og demokratisk kontroll over nasjonale og globale skattesystemer.

Politiske mål

Beskrivelse av organisasjonens prioriterte politikkområder og tilhørende politiske krav

Global skatterettferdighet

Robuste nasjonale skattesystemer og stabile skatteinntekter er et av de viktigste verktøyene vi har i møte med globale utfordringer knyttet til ulikhet og klimaendringer. Samtidig er disse avhengige av et internasjonalt skattesamarbeid som ivaretar alle lands skattegrunnlag og muliggjør effektiv og rettferdig skattlegging både innad i, og mellom land.

Misbruk av smutthull og svake regelverk i dagens internasjonale skattesystem fører til enorme skattetap til multinasjonale selskaper og rike enkeltpersoner. Særlig gjelder dette selskaper med forretningsmodeller som vektlegger digitale tjenester og immaterielle verdier.

Kjernen i problemet med internasjonal selskapskattlegging er at konserner har blitt globale, mens skattesystemer hovedsakelig er nasjonale. Et selskap behandles som et selvstendig skattesubjekt, til tross for at det inngår i et multinasjonalt konsern, og ikke tenker på seg selv som selvstendig. Et lappeteppe av regler som skal kontrollere handel og skatt på tvers av selskaper i samme konsern har etter hvert blitt svært komplisert, men overskuddene som går ubeskattet har aldri vært høyere. Det er derfor på høy tid at konserner behandles som de enhetlige aktørene de er, og skattlegges deretter.

De mest toneangivende multilaterale organisasjonene som arbeider med spørsmål om internasjonal skattlegging, er OECD og FN. Av disse har FN størst demokratisk legitimitet, men det er OECD som har den største tekniske kapasiteten og har ledet arbeidet de siste tiårene. Flere utviklingsland har over lengre tid uttrykt frustrasjon over å måtte følge standarder som de ikke har fått delta i utarbeidelsen av, og som er dårlig tilpasset deres utfordringer og markeder. Spesielt OECDs topilar-avtale var ment som et betydelig steg fremover i håndteringen av en digital og global verdensøkonomi. Resultatet har vist seg begrenset, både i antall konsern som omfattes og i potensialet for omfordeling av skatterett globalt.

Mot slutten av 2023 ble forhandlinger om skattesamarbeid endelig forankret i FN, og i 2024 skal de første multilaterale forhandlingene for en rammekonvensjon om skattesamarbeid finne sted. Et overordnet mål for en slik konvensjon er å oppnå en rettferdig skattlegging og finansiell åpenhet på et globalt nivå, som i sin tur vil kunne bidra til å oppnå FNs bærekraftsmål. Et mer rettferdig skattesystem skal også være tema under FNs 'Summit for the Future' i 2024 og den fjerde konferansen om utviklingsfinansiering (FfU) i 2025. Samtidig har Brasil satt skatt på agendaen i G20, der blant annet Norge er invitert som gjesteland i 2024. Norges erfaring fra samarbeid med både utviklingsland og i OECD gir en unik posisjon til å bidra i alle prosessene. **TJN mener:**

- Norge må jobbe aktivt for en rammekonvensjon om skattesamarbeid i regi av FN, som vektlegger utviklingslands perspektiver.
- Norge må fortsette å gi betydelig økonomisk og politisk støtte til FNs skattekomite.

- Norge må ligge i front i det internasjonale reformarbeidet for å utvikle et skattesystem som baserer seg på enhetlig skattlegging, stopper kappløpet mot bunnen for selskapsskatt og er globalt omfordelende til fordel for utviklingsland.
- Norge bør ytterligere styrke “Skatt for utvikling”-programmet
- Regjeringen må informere om konsekvensene av OECDs topilar-avtale for å muliggjøre en opplyst offentlig debatt, og utrede nasjonale tiltak om OECD-prosessen ikke leverer.

Åpenhet i eierskap

Kunnskap om hvem som kontrollerer store verdier i samfunnet er avgjørende for en velfungerende økonomi og et sunt demokrati. Systemer som sikrer åpenhet om eiere bidrar til å motvirke korrupsjon og økonomisk kriminalitet, forenkler etterlevelse av sanksjoner, gir innsyn i viktige maktforhold i samfunnet, gir kreditorer og investorer bedre beslutningsgrunnlag og forenkler skattemyndighetenes arbeid.

Eierskapsinformasjon bør derfor offentliggjøres i egne registre, og informasjonen må være av høy kvalitet. Bedre informasjonstilgang er et viktig ledd i å styrke kapasitet hos offentlige etater, men etterspørres også av finansforetak, eiendomsmeglerforetak og andre som er pålagt å kjenne sin kunde. I Norge finnes det stortingsvedtak om innføring av et aksjonærregister (2014) og et register over reelle rettighetshavere (2015). Vedtakene er blant de eldste som ikke er blitt fulgt opp av regjeringen, men har fått ny vind i seilene etter en rekke skandaler det siste året. Det er viktig at eierskapsinformasjon ikke er fragmentert slik det legges opp til nå, men at man jobber mot et felles eierskapsregister som dekker selskaper, eiendom og andre verdier. **TJN mener:**

- Et register over reelle rettighetshavere som er åpent for allmennheten må komme på plass snarest. Registeret må kunne kobles mot andre informasjonskilder.
- Terskelen for eierskap som inkluderes i registeret over reelle rettighetshavere må senkes fra 25% eierskap til å inkludere samtlige eiere, inkludert de bak forvalterregistrerte aksjer.
- Regjeringen må få på plass et løpende oppdatert aksjonærregister.
- Regjeringen må stille krav om eierskapsinformasjon, og løpende informasjon ved eierskifte, i konsesjoner og offentlige anskaffelser.
- Regjeringen må etablere et eierskapsregister i Norge.

Åpenhet i selskap

Mangel på åpenhet om multinasjonale selskapers virksomhet muliggjør overskuddsflytting og skatteomgåelse. Selskapene har dermed betydelige konkurransefortrinn i møte med små og mellomstore bedrifter i Norge. Muligheten til å unngå skatt ved interne transaksjoner over landegrenser har gjort seg enda mer gjeldende ved fremveksten av teknologiselskaper, som ikke trenger å ha fast driftssted i et land for å selge tjenestene sine der. Tapene er relativt sett størst for utviklingsland, med store konsekvenser for global ulikhet.

For at politikere, presse, forskere, investorer og sivilsamfunn skal ha mulighet til å holde multinasjonale selskaper til ansvar, må nøkkelinformasjon om selskapene være offentlig tilgjengelig.

Land-for-land-rapportering (LLR) bør derfor innføres som standard for alle sektorer. Norge har i dag tre

forskjellige LLR-regelverk; OECDs standard for store selskaper (kun tilgjengelig for skattemyndigheter), offentlig tilgjengelig rapportering for banksektoren og utvinningsindustrien. Alle disse tre ordningene har flere mangler.

Eksterne skatterådgivere er også en viktig kilde til informasjon om eierforhold og skattearrangementer i selskaper, men advokater har sterk taushetsplikt og blir ofte unntatt slike rapporteringsplikter. **TJN mener:**

- LLR må gjelde for alle multinasjonale selskaper, og det må rapporteres fra alle land selskapene har virksomhet. Rapportene må være offentlig tilgjengelig, og avvik må kunne sanksjoneres.
- Store investorer som Oljefondet bør utøve press for at selskapene de eier rapporterer offentlig LLR.
- Store innkjøpere som stat og kommune bør kreve offentlig LLR som vilkår i offentlige anbudsprosesser og konsesjoner.
- Alle skatterådgivere, inkludert advokater, må være pliktige til å rapportere om skattearrangementer for sine kunder

Informasjonsdeling mellom land

Finansinstitusjoner er pålagt å dele informasjon om hvilke utlendinger og selskaper som bruker deres tjenester, og informasjonen går til skattemyndighetene i hjemlandet deres. Likevel gjenstår mye implementering og etterlevelse for at dette skal fungere godt. Det er dessuten svært krevende for utviklingsland å få automatisk tilgang til skatterelevante informasjon fra andre land. Det er videre et problem at blant annet eiendom ikke omfattes av ordningen. Virkningen av automatisk informasjonsutveksling er også umulig å evaluere, da makrodata om for eksempel hvilke skatteparadiser som brukes, ikke er offentlig tilgjengelig. **TJN mener:**

- Sørge for at automatisk informasjonsutveksling gjelder alle formuesverdier, og utveksles mellom alle land.
- Norge må offentliggjøre aggregerte tall om bruken av den automatiske informasjonsutvekslingen fra finansinstitusjoner.

Nasjonal skatterettferd

Erfaringene med OECDs topilar-avtale har vist verdien av en todelt tilnærming til skattepolitikk. Stater må jobbe internasjonalt for å utvikle mer effektive og rettferdige internasjonale regler, men også iverksette egnede nasjonale tiltak for å sikre rettferdige skattesystemer. Digitalskatt er et eksempel, der flere land innførte midlertidige nasjonale digitalskatter, som igjen tvang land til forhandlingsbordet om et koordinert internasjonalt regelverk.

Samtidig må vi fortsette å sikre integriteten av det systemet vi allerede har, og opprettholde høy kapasitet i både skattemyndighetene og kontrollerende organer. Det siste året har det kommet varsler fra flere forskjellige hold om manglende prioriteringer, kapasitet og verktøy i det offentlige for å avdekke skjult eierskap og skatteunndragelse. **TJN mener:**

- Regjeringen må sørge for at Skatteetaten har tilstrekkelige ressurser til kontrollvirksomhet.
- Kapasiteten til Økokrim må styrkes.
- Kunnskapsgrunnlag om økonomisk kriminalitet må styrkes gjennom økt finansiering til forsknings- og utdanningsinstitusjoner, presse og sivilsamfunn.
- Regjeringen må sørge for at den samlede effekten av det norske skattesystemet er progressivt og rettferdig.